

אחד הכנסים הראשונים של הקשה המזרחית הדמוקרטית בבית הסוחר ב-1996 (יושב מימין, רוני סומק, יושב משמאל, יהודה שנהב). "למה לנו את החברים האשכנזים?", שואל עכשיו משה קריף

קשת שחור לבן

שלמה זאנה, ד"ר גל לוי, מאיר בוזגלו וחנה אזולאי-הספרי. שתי המאבקים הבולטים שבהם השתתפה היו הניסיון (שנכשל) לקים ערוץ שידור ציבורי, קידום חוק הדיור הציבורי והמאבק הפשרות הקרקעות החקלאיות.

כבר מראשית דרכה, הגורידה "הקשת" את עצמה כ"תנועה חסרת תלות על-מפלגתיות וחודף פרלמנטרית, שמטרתה להשפיע על סדר היום הציבורי, מתוך כוונה להביא לשינוי כולל של החברה הלאומית ומוסדותיה, כפי שנכתב בדף העקרונות, שהיה תוצאה של דיונים ארוכים. שש שנים אחר כך, מוסכם על הכל כי "הקשת" אינה יכולה, צריכה או רוצה (תלוי את מי שואלים ומתי) להיות מוגבלת לגוף מניין יחיד, שם הוא נמצא במסגרת שנת שבתון מאובחנת ברשימת תל אביב, קובע פרופ' שנהב: "הקשת" לא היתה זוכה להצלחה כזו גדולה אם היתה תנועה פרלמנטרית. הרבה אנשים זכו כי לא הפכו למפלגה, והיו עוד כאלה שיעזבו בעתיד. בלתי נמנע, מפני שחלק מהפעילים רואים בפוליטיקה הפרלמנטרית אפיק פורה".

"חלום הצדק החברתי צריך להיות נכון לכולם. בעבר התנגדו לרגש המזרחי בפעילות 'הקשת': למה לנו את החברים האשכנזים שלי מהמאבק המשותף", מנמק קריף את הצורך בחזית שמאל רחב הפעילות של 'תש"ח' והחזילה לפני שנהב. ראינו שאפשר להגביל את קבוצת מקיצינו, שיש שיתוף פעולה אידיאולוגי. בניפוט של 'תש"ח' הגענו להכרה בזהות המזרחית ובמה שעברה. בניגוד להתנגדות של אהוד ברק, זו לא הבנה אינסטרומנטלית. אותה ההכרה הזו, צריך לשתף פעולה עם כוחות אחרים, סוציאליזם מוקדם טיפיים. ב'קשת' תמיד אמרו לי שיתמכו בי כשנהיה מפלגה. 'הקשת' תישאר לא פוליטית, אבל תתמודד בודע מפלגתית".

"בינתיים אין סתירה בין פעילות ב'תש"ח' לבין 'הקשת', מוסכם פה מירב אלוש, מהפעילים הצעירים הבולטים כיום ב'קשת', השתתפה עם קריף בהתארגנות החדשה. אבל אם 'תש"ח' תהפוך למפלגה ותתמודד בבחירות, באופן עצמאי או במסגרת משותפת

בשביל קריף, זו עוד הוכחה למגבלות כוחה של "הקשת". קריף: "ני- לחמו על חוק הדיור הציבורי, אבל עכשיו הוא נתון לקומבינה פר- ליטית, ונמצא מרחק רב מהמטרות הראשונות. זה נהדר להשפיע על סדר היום הציבורי באמצעות מאמרים, אבל מצבם של האנשים שלמענם נאבקנו לא השתפר. הקשת עוצרת את עצמה לפני השלב הקריטי, זה שכולם את הקומבינה הפוליטית ומיישם את חוק הדיור הציבורי".

"המאבק לא נגמר בהשגת 'בג"צ' הקרקעות. לא מספיק לתת דיאגנוזה נפלאה על כמה רע מצבם של המזרחים. צריך לתת פת- רונות, צריך ללוות את המאבקים האלה עד היישום שלהם, וזה חייב להיות בזירה הפוליטית. אין משמעות להצלת המאבק במישור התודעתי, אם נכשלים בשיפור מצבה של המשפחה בבאר שבע. 'הקשת' לא יכולה לעשות את זה. זה עצוב לי. התנועה הזו היא מפעל חיים בשבילי. ראוי ונכון שהיא תישאר בגבולות הקטנים שלה".

את, אני ותש"ח

הפגישות שהובילו להקמת הקשת הדמוקרטית המזרחית החלו בראשית 1996. במהלך חופשת פסח באותה שנה נערך כנס הייסוד הרשמי של התנועה, בשפיים. הישיבות הראשונות התנהלו בימי שישי, בבית הסופר בתל אביב. באולם גדול על כסאות לא נוחים, דנו הפעילים במשך שעות בשאלות של זהות מזרחית ובמאבקים שיש לנהל בכל תחומי החיים: במערכת החינוך, בהפשרות הקרקעות ובשיכון הציבורי, בזירה הפוליטית, בתרבות. חלק מהפעילים דיברו אז על תכונות ב'קשת' כמונחים של תרפיה, של קבוצת תמיכה, של שחרור עצמי מכבלים תרבותיים. קשה היה להתעלם מההתרגשות שליוותה את דבריהם. בין הפעילים הבולטים היו ד"ר יוסי דהאן, פרופ' יהודה שנהב, ד"ר יונה, ד"ר ויקי שירן, סמי שלום שטרית, דודי מהלב, שוש גבאי, ד"ר איציק ספורטה, קריף,

אוד קשת:

דווקא בשיא כוחם, הלומי ניצחון מהחלטת בג"צ לקבל את עתי- רתם בנושא הפשרות הקרקעות החקלאיות ומהתמיכה הציבורית שלה זכו, גילו אנשי הקשת הדמוקרטית המזרחית כמה קשה לשמור הצלחה. בהודשיים שעברו מאז פטיקת בית המשפט העליון, נחשפו מחדש ויכוחים פנימיים הפוגעים בחזית האחידה שנשמרה עד כה. בהתאם למטרות תנועות המחאה, קשה לדעת היכן נגמר הדיכוי האידאולוגי של המחלוקות והיכן מתחיל עימות אישי על יוקרה והנהגה.

עיקר הוויכוח הנוכחי הוא סביב פעילותו של דובר "הקשת" לש- עבר וממנהיגי מאבק הקרקעות, משה קריף, למען הקמת מפלגה חברתית חדשה, שתתמודד בבחירות הקרובות לכנסת. "תש"ח" (תנועה לתיקון ושינוי חברתי), הארגון שהקים קריף לפני כמה חודשים יחד עם קבוצת פעילים מחוץ ל"קשת", זוכה לאיחולי הצ- לתה דיפלומטיים של דוברים בולטים מהתנועה ולביקורת אישית חריפה מצד בכירים פחות טובלניים. לא מדובר בעימות חדש: השאלה אם על הקשת לפעול גם בזירה הפוליטית מלווה את התנו- עה מאז ימיה הראשונים. החשיפה הציבורית הפכה אותה לבוטה ולאקטואלית יותר. "אחת התוצאות של הסחרור שאחרי בג"צ היא שכל פיפט בתוך 'הקשת' מקבל עכשיו הבלטה בתקשורת", אומר ד"ר יוסי יונה מאוניברסיטת באר שבע, ממוכילי התנועה.

קריף, שהיה בין מקימי "הקשת", נמצא כעת בדרכו אל מחוץ לתנועה. "המגדלור המזרחי" הוא קונספט מצוין, אבל הספינה טר- בעת, הוא אומר. "זה כבר על גבול חוסר האחריות הציבורית. 'הקשת' בחרה להיות קומנדו תודעתי. היא לא יכולה לחולל שינוי. היא תכתוב מסמך עקרונות מצוין על מה הכיוונים שהספינה צרי- כה לשרט לעברם, אבל לא תיקח לידיה את ההגאים".

בבאר שבע החלה השבוע "עמידר" לפנות משפחות שפלטו לירידות החברה לאחר שלא יכלו לשלם את הוצאות שכר הדירה.

צילום: י. ד. מרד

שש שנים אחרי שנוסדה, נקלעה תנועת הקשת הדמוקרטית המזרחית למשבר, דווקא לאחר הצלחתה הגדולה בהחלטת בג"צ בעניין הפשרת הקרקעות החקלאיות. חילוקי דעות אידיאולוגיים הופכים למתחים אישיים והאליטה המזרחית מתחילה להתפצל

שאנחנו לא פועלים לפי המתכון הרומנטי, הפשטני, שצריך לעזור לאיזה ילד במתנ"ס כעיר פיתוח, אבל זו תנועה שעושה: היא פונה לבג"צ, מופיעה בוועדות הכנסת, כותבת ניירות עמדה, משתתפת בהפגנות. יש כאן הרכה אקדמאים, אבל אנחנו לא מפתחים ללכך את הידיים".

מחלב: "אינטלקטואליות היא לא מילת גנאי, והיא מרכיב הכרחי בכל שינוי חברתי יתרבותי. האינטלקטואלים האלה הביאו לניצחון בבג"צ ונלחמים עכשיו על שינוי תוכניות הלימודים ונגד החינוך המקצועי, שמסליל את המזרחים לתחומים החברה הישראלית". שוש גבאי מצטרפת לביקורת: "יש אנשים, אפילו בתנועה, שלא מבינים כמה אבסורדית הטענה שאנחנו מנותקים. 'הקשת' היא רמת ביניים בין תנועה רעיונית למפלגה; מתעסקים לא רק בניסוח מה רע במציאות הקיימת, אלא פועלים באופן מעשי לשינוי".

סוג שיתוף הפעולה בין מזרחים לאשכנזים שמציע קריף (פור ליטיקה של פיוס, כמו ועדת האמת והפיוס בדרום אפריקה, הוא אומר), מקפיץ במיוחד את חבריו לשעבר. בכיר ב'קשת' אומר בסדר קום: "קריף צודק שאי אפשר להתקדם בפוליטיקה עם התעקשות על השיח המזרחי. מתי פוליטיקאים משתמשים בקלף המזרחי שלהם? כשהם מנסים להתרומם או כשהם צונחים בדרך למטה. זה שימוש ציני, כי כאשר הם מבקשים להיות 'ממלכתיים', הקלף הזה נזרק בדרך כלל הצידה. ה'ממלכתיות' איננה נייטרלית. קריף נכנע לסינדרום הפוליטיקאי המזרחי: הדרך לתהילה כרוכה בהיפטרות משרת העורף של המזרחיות".

למי קראת 'צפונים'?

קריף מחייך במבוכה כשהוא שומע את הביקורת הנמתחת עליו. קשה לו. לא זו התמיכה שלה ציפה אחרי פעילות אינטנסיבית במשך שש שנים. "בתוך הקשת יש מרכיב לא קטן של אקדמאים. זו המשך בעמדה הבא

זה שאיננו יכולים להיות מפלגה. ברגע ש'הקשת' תרצה להיות מפ' לגה, היא מוחתרת על העקרונות שלה. אם קריף יצליח להיכנס לכ" נסת, נעבור איתו מתוך קירבה, בשיתוף פעולה אד הוק, אבל לא מדובר באיבר מאיבריה של התנועה".

אינטלקטואל זו מילה גסה?

"כל מי שרוצה ללכת - שישא שלום וברכה", אומר רוזי מחלב, מרצה לפילוסופיה במכללת עלמא. "הקשת" היא ריצת מרתון, לא ספרינט למרחקים קצרים. הקמת מפלגה לא תפתור את בעיית המ' ורחים. אני לא רוצה לחולל שינוי ברמה של להשיג עוד קיוסק או עוד תחנת דלק. 'הקשת' איננה 'ועד הספרדים' או כל התארגנות אתנית צרה. אם רוצים לקומם את הציבור המזרחי מהריסותיו, צריך לחולל שינויים רדיקליים, עמוקים. התהליכים האלה נמשכים זמן רב. יש כאלה שרוצים לגזור עכשיו קופונים של ההצלחה הציבורית, אבל זה יהיה לא אחראי. בפעם הקודמת זה קרה לנו עם ההצלחה של חוק הדיור הציבורי, ועכשיו זה עם 'בג"צ הקרקעות'. מנגנון מפלגתי לא יניב שינויים מרחיקי לכת כמו הזירה החוקית-למנטרית, שכבר הוכיחה את עצמה. לא נדבקתי בהיסטריה של 'להכות בכרזל בעודו חם'. מי שרוצה להקים מפלגה, שיבושם לו".

ומה באשר לתמיכה ב'זרוע מפלגתית'?"
"הקשת" לא תוכל להבטיח תמיכה אוטומטית באיוששה מפלגה. אני, למשל, לא אתמוך בהתארגנות שלא תהיה מאוד ברורה בנושא הפלסטיני. אין לי נאמנות פוליטית למישהו, רק בגלל שהוא יצא מ'הקשת'. הציפייה הזו, שהתנועה תתמוך במישהו באופן עיוור, איננה רצינית".

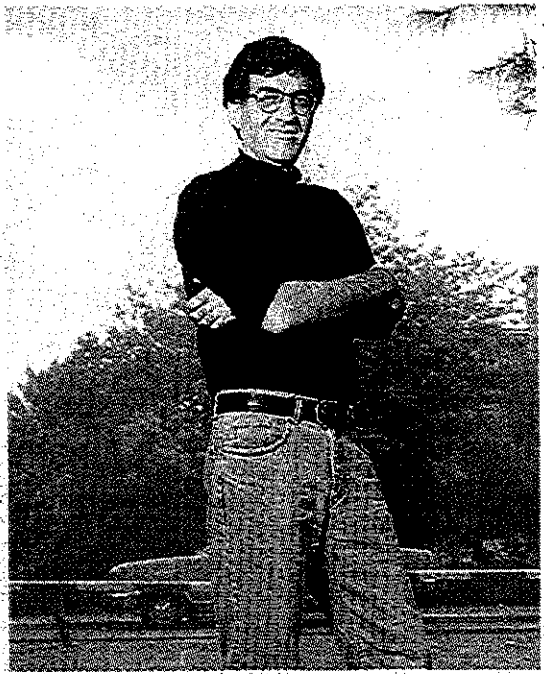
אנשי 'הקשת' מתקשים להבליג כשקריף מצידד אותם כתנועה אינטלקטואלית, מרוחקת מעשייה של ממש. דהאן: "קריף הרי היה שותף מרכזי בהישגים ממשיים, 'בג"צ הקרקעות' וחוק הדיור הציבורי, והוא יודע ש'הקשת' איננה תנועה אליטיסטית מנותקת. נכון

כל אחד יצטרך להתחיל לאן פניו. אפשר לקוות ש'הקשת' תראה ב'תש"ח' זרוע פוליטית, שבעזרתה תוכל להגיע מאבקים חברתיים".

ב'קשת' לא ממחרים לקבל את החיכוך שמציעים קריף ואלוש. דהאן, מהמנהיגים הבולטים של התנועה, אומר שבעבר אכן דובר על אפשרות של 'פיצול והקמת זרוע מפלגתית', ואף שתיתכן קיר רבה בין המצע החברתי של ההתארגנות החדשה לבין עמדות 'הקשת', אולם, הוא מרגיש, "נצטרך לראות כמה קרובים הם יהיו גם בעניינים המדיניים, לפני שנתמוך בהם". שנהג נחרץ יותר, ואומר ש"אינני רואה באופק שום מפלגה ש'הקשת' תוכל לתמוך בה מב' חוץ".

בחלוקה הפנימית החוצה כיום את התנועה נחשבת ויקי שירן, מפעילות השמאל הוותיקות, קרובה לקריף, אך גם היא אומרת: "אם נביע תמיכה ב'תש"ח, זה יהיה כפרטים ולא כתנועה. לא הבט' חנו דבר. אני מסויגת מהיוזמה הזו לא בגלל שהיא לא טובה אלא מכיוון שאני לא מאמינה שתצא ממנה מפלגה. אני מפתרת שזה בד' כוז אנרגיה, שיביא לשברון לב. תנועה חדשה לא יכולה להפוך למ' פלגה בלי חזן, ואת זה אין להם. בתנאים כאלה, תנועה כזאת מצטרפת בדרך כלל לגוף קיים, וזה לא היה מה שקיוונו".

יוסי יונה הוא אחד המתנגדים העקביים לכל ניסיון לחבר בין 'הקשת' להתארגנות מפלגתית. עבודו, 500 פעילים הנאבקים לקידום סדר יום חדש יותר אפקטיביים ממפלגה עם מנדט אחר או שניים. "נכון שיש בכך משהו אליטיסטי", הוא מודה, "אבל זה לא מגונה בעיניי. אין לי בעיה, למשל, שהמונים לא מתפקדים ל'קשת', למרות שרוב הציבור חושב שהמאבק על הקרקעות הוא צודק. יש כאן בלבול בין אינטרס ציבורי לאינטרס ארגוני. הלואי שקריף יצליח. הוא צריך להניח אותנו לנפשנו. אנחנו עושים עבר' דה סיופית, שמתמסכת על פני שנים ואיננה מביאה שום חן פר' ליטי. מי שרוצה להגיע להישגים כאלה צריך לעזוב את 'הקשת'. אנחנו תנועה אוונגרדית. המסרים שלנו מקדימים את זמנם, במובן

צילום: דלי אהרמ

פרופ' יהודה שנהב: "החלטתי לא להיות פעיל ב'קשת' כל עוד קריף מחשיך להיות הדובר וכל זמן שהתנועה מחשיכה להתקרנף. חשבתי שזה לא אחי, שלא לדבר על מוסרי"

המשך מעמוד קודם

דרך חיים מאוד טוליטית", הוא עונה. "אבל כדי לעשות פור ליטיקה צריך להתפשר. החיים הם לא מסמך אקדמי. אני מאמין בשותפויות, שצריך לאגד כוחות כדי להשיג שינוי. ויתורים הדרניים הם לא מילה גסה. אפשר לקחת כרוגמה את מסמך הפשרה בנושא הקרקעות, שגיבשתי יחד עם קבוצה מ'הקשת' ונציגים מהקיבוצים. זה מסמך מרחיק לכת, שאנחנו עוברים עליו כבר שנה. כולם ב'קשת' ידעו על הפגישות האלה ואפשרו אותן, אבל עכשיו פתאום אומרים שהתנועה לא צריכה להיות מעורבת בפתרון משבר הקרקעות. המסמך הזה הוא עשייה פוליטית. לכלככו את הידיים, התפשרנו בנקודות מסוימות. הפעילות שלי מסמנת אלטרנטיבה ל'קשת', והקבר צה האקדמית מתקשה כנראה להשלים עם זה.

מה תוכל לעשות עם שני מנדטים?
"אף פעם לא בחנתי את המאבקים הקודמים של 'הקשת' על פי רייטינג, אלא על בסיס היומרה הגדולה להובלה ולשינוי. אם התנועה היתה מציבה עצמה מול ש"ס, מול אפי איתם, על

רקע הכאוס שאנחנו מתגלגלים אליו, אפשר היה לחולל כאן רעידת אדמה פוליטית, שתביא הרבה יותר משני מנדטים. יש סיכוי עצום למפלגה חברתית. חבל שרוקא אנשים מתוך 'הקשת' לא מאמינים בחזון הזה".
אתה מאוכזב?
"הקשת" אמורה להיות מקום של העצמה. יש לי משרד ליד סי ציבור, ואני משלם מחיר כבר על מה שעשיתי למען התנועה. אני מפסיד לקוחות, שמפחדים מהוויכוח שלי עם 'הקשת'. לפעמים אני מרגיש שאני אוכל אותה פעמיים".

נוסט ציונים או פרו ערבים

הוויכוח הנוכחי ב'קשת' סביב קריף ו'תש"ח" קשור באופן הדוק למחלוקת לא פתורה אחת. אינתיפאדת אל-אקצה חשפה מחדש את הוויכוחים המדיניים, שנדחקו הצידה בתחילת פעילותה של 'הקשת', אי שם בתקופת האופוריה שלאחר הסכמי אוסלו. השנתיים האחרונות הביאו ליצירת שלוש קבוצות עיקריות בתוך 'הקשת': הראשונה, בהנהגתם של שנהב ויונה, האמינה כי דווקא כעת צריכה התנועה לפעול בתוקף נגד מה שהם הגדירו "הלאומנות הישראלית"; השנייה, בראש שותם של שירן וקריף, טענה כי פעולות הפלסטינים, ובעיקר הפיגועים ההמוניים והעלאת זכות השיבה לתוך ישראל, מחייבת בוח שינוי כלשהו בעמדות הישראליות; ואילו השלישית, המ' זוהה עם דהאן וספודטה, גרסה כי נושאים אלה עלולים לפרק את 'הקשת', ולכן מוטב, מתוך החלטה מודעת, שלא להגיע בהם להחלטה קונקרטית.

"אני חבר בכל מיני ארגונים, שחלק מאנשי 'הקשת' לא שר תפים בהם", אומר דהאן. "אני, למשל, תומך בסרבנות ומתייחס אליה כאל חלק מתרבות רמוקרטית. הרבה אנשים בתנועה

צילום: ספי מורנו

ההפגנה השבועית מול בית שר האוצר. מימין נורית חגי, לידה יוסי דהאן, משמאל דודי מחלב, מאחוריו איציק ספורטה

לא רוצים לעסוק בכך, והרוב כנראה בכלל מתנגד לתופעה. 'הקשת' לא צריכה לעסוק בסרבנות, ואני אומך בנושא במסגרות אחרות. אם 'הקשת' היתה נגד זכות ההגדרה העצמית של הפלסטינים, לא הייתי נשאר בה אפילו יום אחד, אבל אי אפשר להתבלבל ולחשוב שאנחנו ארגון ימני או אפילו כזה ששייך לאגפים המרכזיים של מפלגת העבודה".
העיתות האחרון אירע בקיץ 2001. שנהב ויונה גילו אז כי במסגרת שירות המילואים שלו משמש קריף כדובר מתאם הפער לוח בשטחים. זאת, במקביל להיותו דובר 'הקשת'. השניים הובילו ניסיון להדיח את קריף מתפקידו בתנועה, אך נבלמו. "החלטתי לא להיות פעיל ב'קשת' כל עוד קריף ממשיך להיות הדובר וכל זמן שהתנועה מחשיכה להתקרנף", אומר שנהב. "חשבתי שזה לא אחי, שלא לדבר על מוסרי", ואילו יונה אומר: "כפל התפקידים של קריף הפך את היומרה של 'הקשת' להילחם בכל צורה של ריבוי למגוונות". לעומתם אומר קריף כי "לא ראיתי כל סתירה בין שני התפקידים שמילאתי. אלה שניסו להדיח אותי לא קולטים שהחלוקה היררכית הזו ללבן ולשחור – אם אתה לא פוסט ציוני, אתה ישר מתנחל – פשוט לא עובדת".

שנהב: "הקשת" היא תוצר מובהק של תקופת אוסלו, שבה היה נראה כאילו קווי המתאר של הסכסוך וסופו ברורים. עובד זהו שטשטה את כל ההבדלים המשמעותיים בתנועה. לא חשתי בתי, ואינני חושב כיום, שאוסלו טובה לפלסטינים. חשבתי שזה פסק זמן, שנועד לאפשר ליהודים להשלים את הכיבוש, אבל היום אוסלו נראית חלום רטוב. אירועי אוקטובר 2000 ואילך סדרו את הקלפים הללו. מאז, שום אדם מוסרי לא יכול להתעלם מכך שאנו נמצאים באחת מהתקופות האפלות בהיסטוריה של החברה הישראלית. מדינת ישראל נוקטת אמצעים ששייכים למשטרים טוטליטריים, מדכאת את הפלסטינים תוך שבי הגרה המערבית ועוד, ומדכאת את ארציה, בין אם הם פלסטינים ובין אם הם יהודים. אני מתייבש כיום להיות ישראלי. "במצב כזה, אי אפשר לעשות חלוקת עבודה ולומר שיש ארגונים שעוסקים במוסר א' ויש ארגונים שעוסקים במוסר ב'. חלוקת העבודה הזו אינה מוסרית. 'הקשת' צריכה להיות תנר עה כוללת של צדק חברתי, אוניברסלי, באשר הוא. אין לעשות הפרדה בין צדק לצדק, בטח לא בשם טיעונים אינסטרומנטליים. ליישם בשם טיעונים של צדקנות פוליטית או אלקטורלית".
בחדשי האינתיפאדה הראשונים נאם שנהב, בשמו ובשם 'הקשת', בכמה הפגנות של "גוש שלום" וארגוני שמאל אחד רים. "ניסיתי לחבר את התנועה למאבק, אבל רציתי לעשות זאת באופן עדין. גם כך זה עורר התנגדות. לא רציתי לפלג את 'הקשת' באופן שיקרע את החוטים". גם יונה נזכר ש"היו המון מתחים בנושאים האלה. 'הקשת' עמדה או לפני סכנה של פירוק, סכנה שקיימת גם כיום".

"אנחנו חלק מהחברה הישראלית, וגם אצלנו היה ועוד, כמו בכל מקום אחר", אומרת בתגובה שירן. "אני פעילה חברתית ולמען השלום במשך שלושים שנה, אבל אני מודה שהשנתיים האחרונות יצרו אצלי שיתוק. זה קרה בגלל שני אלמנטים שהפלסטינים הכניסו למאבק שלהם: הפיגועים הרצחניים והרדישה לזכות השיבה. אני לא מצפה שערפאת יתכבס בעצמו בעניינים האלה, אבל מנהיגות השלום הפלסטינית צריכה לפעול נגד שני האלמנטים האלה. כל זמן שזה לא קורה, אני לא יודעת.

המשך בעמוד הבא

תבוסת חגמת המכונאות

סתתן החאבק הגדול הבא של 'הקשת': מיגור בתי הספר המקצועיים

שלנו יהיה גורף, והטענה המרכזית היא שאין צורך בחי נדק מקצועי לפני צבא. כל ילדי ישראל מסוגלים ודאיים להשיג תעודת בגרות. מעבר לכך ששיעורי השגת הבגרות בבתי ספר מקצועיים נמוכים, הם גם מש קפים חלוקה עדתית. יש מעט יעוצות חינוכיות שיש בו פעמיים לפני שישלחו ילד עם עיניים חומות למגמת מכונאות, כפי שיעשו במקרה של ילד תכול עיניים. תהיבטים המספטיים של המאבק עדיין נברקים, אך בשל העודר יחסי של חקיקה בנושא חינוך, נראה כי עיקר המלחמה יתנהל במישור המקומי, יחד עם ארגוני חינוך אחרים ועוד יחידים ברחבי הארץ, כדי לחשוף את המנגנון הממין את התלמידים, כך שיוצרת חלוקת עבודה שתואמת את החלוקה העדתית", אומרת חגי.

אחרי ההצלחה ההכרזה, נשאלת השאלה מה יהיה המאבק הבא של 'הקשת'. לרובי ר"ד גל לוי, איש האר ניברסיטה הפתוחה וחבר מוזכרות התנועה, "בניצח הקרקעות" לא שינה שום דבר מהותי, כי המאבק עדיין לא הסתיים. חרף מזה, יש נושאים שנמצאים בצנזורה, והי כולט שבהם הוא המאבק לביטול החינוך המקצועי. המאבק של הקרקעות וזה אמנם ליותר חשיפה, אבל יש רציפות של פעילות. המאבק בתחום החינוך פשוט נמצא כשלב בוסרי יותר".
"התלמידים החזקים ממיד הצליחו לברוח מהחינוך המקצועי, ואילו החלשים נתקעו שם", אומרת נורית חגי, האחראית על תחום החינוך ב'קשת' והמרכזות מטעמה את פעילות "קואליציית החינוך". המאבק

צילום: דני קוק

חשה קריק: "המגדלור המזרחי הוא קונספט מצוין, אבל הספינה טובעת. זה כבר על גבול חוסר האחריות הציבורית. 'הקשת' בחרה להיות קומנדו חודעתי. היא לא יכולה לחולל שינוי. היא תכתוב מסמך עקרונות מצוין על מה הכיוונים שהספינה צריכה לשוט לעברם, אבל לא תיקח לידיה את ההגאים"

צילום: אורנה איתמר

דודי מחלב: "הקשת היא ריצת מרתון, לא ספרינט למרחקים קצרים. הקמת מפלגה לא תפתור את בעיית המזרחים. אני לא רוצה לחולל שינוי ברמה של להשיג עוד קיוסק או עוד תחנת דלק. אם רוצים לקומם את הציבור המזרחי מהריסותיו, צריך לחולל שינויים רדיקליים, עמוקים"

צילום: אורנה איתמר

ד"ר ויקי שירן: "אם נביע תמיכה ב'תש"ח, זה יהיה כפרטים ולא כתנועה. אני מסויגת מהיזומה הזו, לא בגלל שהיא לא טובה אלא מכיוון שאני לא מאמינה שתצא ממנה מפלגה. אני מפחדת שזה בובוז אנרגיה, שיביא לשברון לב"

המשך מעמוד קודם

מה לעשות. אני כבר לא מוכנה לקבל את ההסברים המוכרים, כאילו שאם נגמור את הכיבוש הכל יהיה בסדר. "לפעמים יש לנו הרגשה ששנהב, יונה והקבוצה שאיתם מחכים שאנחנו, הציונים האחרונים, נעזוב את 'הקשת', אומ' רת נכירה בתנועה, ואז הם באמת יהיו מגדלור מזרחי פוסט ציוני, אבל מאוד מאוד בודד. כולנו מסכימים שהכיבוש הוא אם כל השאת. למה אי אפשר למתוח ביקורת על המדינה, ולהי שאר עדיין ציונית?"

דרוש פרויקט גדול

פעילי 'הקשת' מספרים כי מאז "בג"צ הקרקעות" נרשמה עלייה דרמטית במספר הבקשות לעזרה המופנות אליהם, כמו גם גידול במספר המצטרפים לפעילות. "הבג"צ היה זריקה מור רלית משמעותית ביותר", אומר רהאן. "בחיים של כל ארגון, ובמיוחד בתנועות מתנדבים, יש עליות וירידות. הרבה אנשים גאים עכשיו בהשתייכות שלהם לקשת". ואילו שירן מספרת: "לפני כמה ימים צעק לעברי מישור ברחוב שההחלטה של בית המשפט העליון שנייה בחשיבותה רק למגילת העצמאות". קריק מאמין שהמאבק הבא של 'הקשת' חייב להיות בעל סדר גודל רומה לזה של מאבק הקרקעות, "אם רוצים להישאר בולטים". רוקא אחרי ההצלחה, הוא אומר, "יש סכנה ש'הקשת' תתפוגג, שלא תמצא בתוכה מספיק כוחות לנהל עוד מאבק כזה גדול. על התנועה מוטלת עכשיו חובת ההוכחה". אלוש מסכימה ש"ההצלחה המשפטית מחייבת נצחונות נוספים" וכי "צריך למצוא מודר פרויקט גדול שילכד את כל 'הקשת' ויפרק את המוקשים הפנימיים".

אבל המחלוקות הפנימיות גלשו גם למאבק האחרון, הטרי

ביותר, בעניין תוכניות הלימודים במערכת החינוך. "נושא הת כנים תמיד הטריד אנשים בתנועה, שייחסו משקל רב לעניין התרבותי-יהודי", אומרת גורית הג'ג, האחראית על תחום החינוך ב"קשת". "שאלת הייצוג עולה מחדש כל כמה שנים - פעם בספרי הלימוד, פעם בטלוויזיה ופעם בקולנוע. לפני כמה שבר עות נפגשו עם לימור לבנת כדי לרונ בשורה של נושאים, ובהם הדישה ששלושים אחוז מתוכנית הלימודים בספרות יוקדשו לסופרים מזרחים. יכול להיות שלמשרד החינוך היה קל יותר להיענות דווקא לדרשה הזו מאשר לבקשות אחרות שלנו".

פרסום הדישה - וסידורה של ועדת המקצוע להיענות לה, למרות לחץ כבר מצד מנכ"ל משרד החינוך, רוננית תירוש - מצא את פעילי 'הקשת' לא מוכנים, ושוב, חלוקים ביניהם. לעומת שירן, שהסכימה כי יש להעלות קודם כל את הדישה העקרונית לשינוי תוכנית הלימודים, בהתאם לעקרונות 'הקשת', אומר יונה כי "צריך להתנגד להכנסת יוצרים מזרחים שהאתוס שלהם מתיישב עם האתוס הציוני הקיים. התוצאה עלולה להיות המשך הדיכוי התרבותי של התלמידים המזרחים בעזרת יוצרים מזרחיים מסוימים, אלי עמיר למשל. עדיף כבר שתוכנית הלימודים תהיה חפה מכל יוצר מזרחי. 'הקשת' צריכה גם לדרוש הכנסת יוצרים פלסטינים, כאלה שאינם מתרפסים בפני הישראלים אלא מתווכחים עם האתוס הקיים. זו דוגמה למהלך אגריסטי של הקשת. יש ויכוחים הייצוג המזרחי צריך לקבל את הסרגלים של התרבות הציונית, ויכוחים כאלה ניהלנו לפני עשרים שנה. אני לא רוצה עוד אלי עמיר, שיגיד כמה המפעל הציוני נפלא וגאל אותנו מהניוון התרבותי של המזרח".

אמירות כאלה מכעיסות את שירן. "אנחנו לא פוליטיקאים מזרחים, שקובע איזה סופר מזרחי ראוי להיכנס לתוכנית הלימודים ואת מי יש לפסול. אני מחפשת את העמדה העקרונית: יוצרים מזרחים הם חלק מהתרבות הישראלית, ולכן הם צריכים להילמד בבתי הספר. רק אחרי שיתקבלו העקרונות האלה, אפשר יהיה להתחיל לדון על הסופרים".

or_kashti@hotmail.com

בין הזקן לתחת

סחי שלום שמרית פרש מ"הקשת" לפני ארבע שנים והקים מפלגה. בוז שמקים חשה קריק הוא לא יתחנן

עדיף שי שארוביני ויקבלו משכורת, ואם הם יזיבו קואר ליציה, מה בדיוק הם יעשו בין התחת של שרון לזקן של אפי איתם? הסיט הכי גדול שלי זה לראות מישהו שיצא מ'הקשת' בקואליציה עם הליכוד העעבורה".

קריק מאמין שיש סיכוי למפלגה חברתית. "חמישים אחוז ממצביעי ש"ס נחשבים מצביעי מחאה. בבחירות הקרובות הם יעזבו את ש"ס ויחזרו לליכוד, כי היום לא מספיק להיות יהודי אלא צריך להיות לאומני. הם יעזבו את ש"ס לא בגלל שהתאכזבו מהמדיניות הזכרית שלה, אלא מכיוון שכאשר הנהיג המזרחיות נמצאת תחת איום הייכים לחזור לדגל. הם לא מחפשים מפלגה חברתית. לא צריך בכלל להשקיע אנרגיה בהקמת מפלגה. המזרחים יכולים עכשיו להשיג כל מה שהם רוצים, כי המדינה מעדיפה שהם לא יעשו בעיות".

אנשים ב'קשת' הציעו להכניס שירים של לתוכנית הלימודים בספרות.

"אנחנו נמצאים בעידן ציוני-פשיסטי. בתקופה כזו, אי אפשר לחשוב במושגים של שיפור קטן בתוכנית הלימודים. השינוי חייב להיות טוטאלי. בכלל, הרי זו רב-תחומית דמוגית: יכניסו קצת מורשת בית אבא, וסיפורים בנוסח 'היה מאוד קשה במעברה, אבל עכשיו הכל בסדר', ולימור לבנת תקבל קורס שהיא רבת-תרבותית. אני מצטמר מהדעיון שהשירים יכנסו לתוכנית הלימודים".

אתה מצטמר שיוכתב את 'הקשת'?

"אני לא מצטער לדג. גם לא הפסקתי לפעול בנושא המזרחי עשיתי דוקטורט, יש לי ספר מאמרים בתחום וספר נוסף עומד לצאת לאור, לזיכרון את 'קומה' עד שנת 2000. חוץ מזה, יש לי משפחה, ילדים. אני מצטער ש'הקשת' לא נסקה, היתה אפשרות ריאלית כוח, אבל הדיחלסת שקיבלנו - אסטרטגיות ומכניות - נעזו זאת. אמ' רנו, למשל, שזו תנועה שאין לה יושב ראש, וכולם עובדים ביתר. זה חארטה. התוצאה היתה מלחמה פנימית והרבה יושבי ראש. אני לא אגיד שאני לא מתגעגע, היה משהו מאוד מרגש בהתנהלה של 'הקשת', הרבה דברים יפים נולדו מתוך המפגשים ההם, ואת זה צריך לשמור".

אבל אם עד עכשיו התנועה לא ניסתה עמדה ברורה בנושא הפלסטיני, הרי שזה מגוחך. זה לא יכול להיות לא יכול להיות שישראל ככשהמחשד את כל השטחים, ותגד עה שיוצאת נגד ריכוז לא תדבר בנושא. לפעמים אני מת נחם בכך שאני נפגש עם חלק מהאנשים על גבי העצמות גר הכיבוש".